

ਅਪੀਲੀ ਸਿਵਲ

ਭੰਡਾਰੀ ਸੀ. ਜੇ., ਅਤੇ ਖੋਸਲਾ, ਜੇ.

ਲਖਮੀ ਚੰਦ, - ਮੁਦਈ-ਅਪੀਲੈਟ

ਬਨਾਮ

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, - ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਜਵਾਬਦਾਤਾ

1952 ਦੇ ਆਰਡਰ ਨੰਬਰ 19 ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ

195

ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ (ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੰਸਥਾ) ਐਕਟ (1948 ਦਾ XLVII)—
ਸੈਕਸ਼ਨ 4 — ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਮੁਕੱਦਮਾ—ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਪੈਦਾ August 4th
ਹੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ—ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਮੁਕੱਦਮਾ ਉਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦੇ
ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਭਾਵੇਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਯੋਗ ਹੋਵੇ।

ਭਾਰਤੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ (ਅਧਿਕਾਰ, ਸੰਪੱਤੀ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ) ਆਰਡਰ, 1947, ਪੈਰਾ 10—
ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ
ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ—ਜੁਲਾਈ ਵਿਚ ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ
ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮੁਕੱਦਮਾ ਹੁਣ ਲੁੰਡਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ—ਅਜਿਹੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਲਈ ਜੁਲਦੂਰ
ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ।

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ (ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੰਸਥਾ)
ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਹ ਧਾਰਾ 4 ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ
ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਕਿ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਲਾਭ
ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ
ਚਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 4 ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ
ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀ ਮਦਦ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੁਲਦੂਰ
ਅਦਾਲਤਾਂ ਕੋਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਅੱਗੋਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇੰਡੀਅਨ ਇੰਡ ਪੋਡੈਸ (ਅਧਿਕਾਰ, ਜਾਇਦਾਦ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ)
ਆਰਡਰ, 1947 ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਮਾਲ ਬਹਾਲ ਕਰਨਾ ਛੱਡ
ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

9 ਅਗਸਤ 1947 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਸਲ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਗਵਰਨਰ-ਜਨਰਲ ਇਨ ਕੌਂਸਲ ਦੀ ਮੰਨੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਡੋਮੀਨੀਅਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਰਹੇ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ,

of Pakistan and not against the

ਮੁਦਈ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ
ਸਿਰਫ ਸਰਕਾਰ ਦੇ

ਖਿਲਾਫ ਹੋ ਸਕਦੀ

ਹੈ

ਭਾਰਤ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ (ਭਾਰਤ), ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਠੀਕ ਹੀ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਾਮ ਲਾਲ, ਸੀਨੀਅਰ ਸਬ-ਜੱਜ, ਜਲੰਧਰ, ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਦੂਸਰੀ ਅਪੀਲ, ਮਿਤੀ 31 ਮਈ 1952, ਸ਼੍ਰੀ ਇੰਦਰਜੀਤ ਪਿਪਟ, ਸਬ-ਜੱਜ, ਚੌਥੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ, ਜਲੰਧਰ, ਮਿਤੀ 6 ਮਾਰਚ 1952, ਨੂੰ ਵਧੀਆਂ ਅਪੀਲੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਇਹ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਾਲੀ ਉਚਿਤ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

ਕੇਐਸ ਥਾਪਰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਐਸ.ਐਮ. ਸੀਕਰੀ, ਐਡਵੋਕੇਟ-ਜਨਰਲ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ।

ਨਿਰਣਾ

ਭੰਡਾਰੀ, ਸੀ.ਜੇ. ਭੰਡਾਰੀ, ਸੀ.ਜੇ. ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਛੋਟਾ ਬਿੰਦੂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਜਲੰਦੂਰ ਦੀਆਂ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ (ਆਈ) ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਇੱਕ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ? ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜੋ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸੀ।

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਯੁਕਤ ਪੰਜਾਬ, ਜੋ ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਾਸ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੁਝ ਲੇਖਾਂ ਨੂੰ 'ਕਰਾਊਨ' ਵਿੱਚ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। 9 ਅਗਸਤ 1947 ਨੂੰ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਤਾਜ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਮਾਨ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ 15 ਅਗਸਤ 1947 ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਹੋਈ, ਤਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਭਾਰਤ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਜਲੰਧਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਲੈ ਲਈ। 7 ਮਈ 1951 ਨੂੰ, ਉਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬ (ਆਈ) ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਜਲੰਦੂਰ ਵਿਖੇ ਇੱਕ ਅਧੀਨ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆਇਆ। ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਿਕਵਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ 900 ਰੁ. ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੁਢਲਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਜਲੰਧਰ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਕੋਲ ਇਸ ਕੇਸ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਇਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਸੁਬਾਰਡੀਨੇਟ ਜੱਜ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਆਈ

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ, ਇੱਕ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ- ਲਖਮੀ ਚੰਦ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਅਸਮਾਨਤਾਯੋਗ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਵਿ.

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ -----ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਇਜ਼ ਦਾਅਵਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਭੰਡਾਰੀ, ਸੀਜੇ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜੋ ਹੁਣ ਹੈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ ਹੈ, ਉਸਨੇ ਇਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਚ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਜਿਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇਹ ਅਪੀਲ ਉੱਠੀ ਹੈ, ਉਹ ਡਿਸਪਲੇਸਡ ਪਰਸਨਜ਼ (ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੰਸਥਾ) ਐਕਟ, 1948 ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਅਧੀਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਧਾਰਾ ਦਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਦਾ ਹੈ: - "ਇੱਕ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਥਾਨਕ ਸੀਮਾਵਾਂ ਜਿਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਉਹ ਜਾਂ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਜਾਂ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ, ਜਿੱਥੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਨ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਭ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੇਕਰ-

- (i) ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ, ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਨ, ਬਚਾਓ ਪੱਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਲਾਭ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ;
- (ii) ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਥਿਤ ਕਿਸੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ;
- (iii) ਜਿਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਹੈ; ਅਤੇ
- (iv) ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ?'

ਇੱਕ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਹ ਧਾਰਾ 4 ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਕਿ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਵਪਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ - ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਲਾਭ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਲਖਮੀ ਚੰਦ ਸੁਬਾਰਾਯਾ ਮੁਦਾਲੀ ਬਨਾਮ ਸਰਕਾਰ (1), ਦੁਆ - ਨਰਾਇਣ ਤਿਵਾੜੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ | 11 ਕੌਸਲ (2), ਰੇਡਰਿਕਸ ਬਨਾਮ ਸੈਕਟਰੀ ਆਫ ਸਟੇਟ ਫਾਰ ਇੰਡੀਆ (3), ਆਰ ਜੇ ਵਿਲੀ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ ਬਨਾਮ ਸੈਕਟਰੀ ਆਫ ਸਟੇਟ ਭੰਡਾਰੀ, ਸੀਜੇ (4), ਭਾਰਤ ਦਾ ਡੋਮੀਨੀਅਨ ਬਨਾਮ ਮੈਸਰਜ਼। ਆਰ.ਸੀ.ਕੇ.ਸੀ

ਨਾਥ ਐਂਡ ਕੰ., ਖੁਲਨਾ (5)। ਕਿਉਂਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 4 ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ 1948 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਦਲੀਲ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਕਿ ਜਲੰਧਰ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਕੋਲ ਕੇਸ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਸੀ, ਸਵਾਲ ਇਹ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਮੁਦਈ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਦਾਅਵਾ ਹੈ? ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਸਲਾਹ 'ਤੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਭਾਰਤੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਸੰਸਦ ਨੇ ਗਵਰਨਰ-ਜਨਰਲ ਨੂੰ ਕੁਝ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ

ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਗਵਰਨਰ-ਜਨਰਲ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸੁਤੰਤਰਤਾ (ਅਧਿਕਾਰ, ਸੰਪੱਤੀ ਅਤੇ ਲਿਆਬੀ ਲਿਟੀਜ਼), ਆਰਡਰ, 1947, ਅਧਿਕਾਰਾਂ, ਜਾਇਦਾਦ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਵੰਡ ਲਈ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਡੋਮੀਨੀਅਨਜ਼ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ। ਉਕਤ ਹੁਕਮ ਦਾ ਪੈਰਾ 10 ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ 15 ਅਗਸਤ 1947 ਦੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ, ਗਵਰਨਰ-ਜਨਰਲ ਇਨ ਕੌਂਸਲ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਕਾਰਵਾਈਯੋਗ ਗਲਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਉਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਿੱਥੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਉਹਨਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ, ਜੋ ਕਿ 15 ਅਗਸਤ 1947 ਦੇ ਦਿਨ ਤੋਂ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਡੋਮੀਨੀਅਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਹਨ, ਉਸ ਡੋਮੀਨੀਅਨ ਦੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 9 ਅਗਸਤ 1947 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਮਾਲ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਅਸਲ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕੌਂਸਲ ਵਿੱਚ ਗਵਰਨਰ-ਜਨਰਲ ਦੀ ਮੰਨੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸ਼ੇਖੂਪੁਰਾ ਜ਼ਿਲੇ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ, ਜੋ ਹੁਣ ਪਾਕਿ ਦੇ ਡੋਮੀਨੀਅਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ-

- (1) **(1862-63) 1 ਮੈਡ. HCR 286**
- (2) **ILR 14 ਕੈਲ. 256**
- (3) **ILR 40 ਕੈਲ. 308**
- (4) **ਏਆਈਆਰ 1930 ਲਾਹ. 818**
- (5) **ਏਆਈਆਰ 1950 ਕੈਲ. 207**

ਇਸ ਲਈ, ਮੁਦਈ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸਿਰਫ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਅਖਮੀ ਚੰਦ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ (ਆਈ) ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਭੰਡਾਰੀ, ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਨੂੰ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਫ਼ਰਮਾਨ ਵੀ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਵੀ ਇਸ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦਾ ਕੋਈ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਣਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੋਸ਼ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਕੋਲ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਫ਼ਰਮਾਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਹਨਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਮੈਂ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਾਂਗਾ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਾਂਗਾ। ਖਰਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਖੋਸਲਾ, ਜੇ.—ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

Khosla,

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਰਵਨੀਤ ਸਿੰਘ